

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y -
r e l s e s framställning till Ålands lands-
ting med förslag till landskapslag angående
ändring av landskapslagen om socialhjälp i
landskapet Åland.

Nr 29/1970.

En totalrevision av lagstiftningen om socialhjälp är för närvarande under utredning i en av regeringen tillsatt kommitté. I det utkast till betänkande kommittén utarbetat har den emellertid funnit angeläget att lagen om socialhjälp i brådskande ordning revideras så, att uppenbara missförhållanden i nugällande lagstiftning elimineras. Sedan regeringen och riksdagen omfattat kommitténs syn på nödvändigheten av denna partiella revision, gavs den 10 april 1970 lagen angående ändring av lagen om socialhjälp (FFS 275/70). Vid denna lagändring har man dessutom tagit hänsyn till det internordiska lagberedningsarbetet inom socialhjälp-lagstiftningens område.

De i rikets lag genomförda ändringarna är i huvudsak följande:

Den på lagen om socialhjälp grundade offentligträttsliga försörjningsplikten sträckte sig före lagändringen betydligt längre än den privaträttsliga. Genom denna lagändring har detta missförhållande avhjälpits såtillvida, att vardera gruppen av försörjningsplikt nu i princip fått samma innehåll.

Bestämmelserna angående den kommun som i det enskilda fallet är skyldig att lämna socialhjälp har undergått vissa klarläggande ändringar. Huvudregeln har därvid blivit, att skyldighet att lämna socialhjälp i form av anstaltsvård åvilar den kommun där den hjälpbehövande har sin i lagen om befolkningsböcker avsedda hemort. Socialhjälp i annan form skall däremot lämnas av vistelsekommunen.

Då meningsskiljaktigheter angående tillämpning av stadgandena om skyldighet att lämna socialhjälp icke borde få ha till följd att skyldigheten försummas eller intagningen i anstalt fördröjes, har i lagen intagits stadganden om ersättningsskyldighet kommunerna emellan. Enligt dem skulle den kommun där vårdtagaren vistas ha rätt att få ersättning för de faktiska kostnaderna för anstaltsvård av den kommun där vårdtagaren har sin hemort. Beloppet av ersättningen skulle likväl kunna på ett skäligt sätt jämkas, om synnerligen vägande skäl därtill föreligger. Förutsättning för att ersättning skulle erhållas är dock, att vistelsekommunen inom föreskriven tid skriftligen meddelar socialnämnden i vårdtagarens hemkommun att anstaltsvård givits.

Genom en ändring av stadgandet om fastställande av anstaltsritningar skall härefter fastställelse av ritningar för i 18 § avsedd anstalt eller avdelning utverkas endast i det fall att kommunen önskar i lagen förutsatt statslån.

Ersättning för lämnad socialhjälp skulle härefter i princip icke längre uppbäras av vårdtagaren eller försörjningspliktig. Endast i de fall det till förebyggande av missbruk är påkallat att bibehålla denna skyldighet är återindrivning numera möjlig. Detsamma gäller även de fall då avsiktlig försummelse av försörjningsplikt föreligger samt då socialhjälp beviljats på grund av deltagande i strejk. Förutsättning för återindrivningen är, att principbeslut om dylik indrivning fattats redan då socialhjälpen beviljas.

Då ersättandet av socialhjälp genom arbete i arbetsinrättning icke längre har ansetts stå i överensstämmelse med moderna socialvårdsprinciper, har detta förfarande nu slopats.

Statsersättningssystemet för beviljad socialhjälp har inte i praktiken visat sig motsvara sitt egentliga ändamål. Fördenskull har ett förfarande införts, enligt vilket sammanlagt tre procent av de nettokostnader kommunerna under det föregående året enligt den officiella socialvårdsstatistiken haft för socialhjälp och barnskydd årligen skulle erläggas till dem såsom statens andel. Totalbeloppet av statens andel fördelas utan ansökan mellan kommunerna enligt deras ekonomiska bärkraft och invånarantal, beroende på till vilken i lagen om bärkraftsklassificering av kommunerna avsedd bärkraftsklass de hör samt med begagnande av proportionstal, som fås genom multiplicering av kommunens invånarantal med ett tal som varierar mellan 1,0 och 3,7. De kommuner som befinner sig i den ekonomiskt svaga ställningen skulle sålunda få en proportionellt större statsandel än förmögna kommuner.

Kommunerna har inte alltid varit villiga att ge till zigenarbefolkningen hörande personer socialhjälp, ens i de fall där dessa enligt lag skulle ha haft rätt därtill. Å andra sidan har kostnaderna för socialvård åt zigenare i vissa kommuner blivit betungande. Därför har till lagen fogats ett stadgande, enligt vilket kommun inom ramen för i statsförslaget upptaget anslag, i enlighet med grunder som fastställs av statsrådet, erhåller ersättning för socialhjälp som lämnats zigenare.

Person som erhåller socialhjälp i form av vård i anstalt för sinnes sjuka stod före lagändringen under socialnämndens förmynderskap under den tid han var intagen i anstalten. Därom har stadgats i 52 §. Detta stadgande har icke längre ansetts ändamålsenligt. Därför och med beaktande av att förmyndaren-socialnämndens och hjälptagarens intressen kan komma att stå i strid med varandra, har detta stadgande nu upphävts.

Samtidigt som riksdagen antog denna lagändring förutsattes att regeringen med beaktande av de förslag som framlagts av nordiska socialpolitiska kommitténs underutskott med uppgift att förenhetliga socialhjälpslagarna i brådskande ordning låter bereda ett förslag till totalrevision av lagen om socialhjälp.

Med beaktande av att ovan berörda ändring av rikets lag om socialhjälp är ett steg i den utveckling som avser förenhetligande av socialhjälpsslagstiftningen i de nordiska länderna, har landskapsstyrelsen för sin del icke funnit skäl att föreslå några från rikets lagändring principiellt sett avvikande ändringsförslag.

Enligt den i riket genomförda ändringen av 27 § är kommun skyldig att utverka socialstyrelsens fastställelse av byggnadsritningar endast i det fall att kommunen önskar i 60 § 2 mom. avsett statslån för bygandet. Emellertid förutsätter beviljandet av dylika lån särskilda anslag i statsbudgeten, något som icke funnits åtminstone under senare år. På grund därav och särskilt genom ordalydelsen "om kommun önskar" torde vissa svårigheter uppstå vid tillämpningen av stadgandet. Landskapsstyrelsen anser därför att stadgandet borde bibehållas vid dess gällande lydelse, vilket innebär, att byggnadsritningar i samtliga fall skall fastställas av landskapsstyrelsen.

Bestämmelserna i 44 § 2 mom. angående sättet för uppgörande av den statistik som skall ligga till grund för landskapets andel och i tillämpningsstadgandet angående upphävandet av i 52 § nämnt förmynderskap samt angående frigivningen av personer i arbetsinrättning har på grund av stadgandenas rikslagstiftningsnatur utformats som blankettstadganden.

Med hänvisning till det ovan anförda får landskapsstyrelsen vördsamt förelägga landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av landskapslagen om socialhjälp i landskapet Åland.

I enlighet med Ålands landstings beslut upphäves 4 §, 36, 41, 42, 45, 46, 47, 48 och 52 §§ ävensom 55 § 5 mom. och 58 § 2 mom. landskapslagen den 18 juli 1956 om socialhjälp i landskapet Åland (21/56) samt ändras 3, 7 och 8 §§ 24 § 1 mom., 25, 28 och 29 §§ samt 30 §, 31 § 1 mom. 37, 38, 40, 43, 44, 50, 54, 56, 57 och 59 §§, 60 § 1 mom. ävensom rubrikerna för kapitlen 4 och 5, varjämte till lagen fogas nya 30a, 30b och 56a §§ samt till lagens 61 § ett nytt 2 mom., som följer:

3 §.

Envar är pliktig att försörja och taga vård om sig själv och, i den omfattning i äktenskapslagen (FFS 234/29), lagen om barn utom äktenskap (FFS 173/22) och lagen om adoptivbarn (FFS 208/25) är stadgat, även om make, sitt minderåriga barn och adoptivbarn.

Man, som vederbörligen förbundit sig eller genom domstols laga kraft vunna utslag ålagts att erlagga underhållsbidrag till barn utom äktenskap eller till dess moder, är skyldig att draga försorg om barnets underhåll

och vård under den tid försörjningsplikten består, så ock om moderns underhåll och vård under högst fyra månader före och nio månader efter barnsbördan, dock icke med högre belopp än det han förbundit sig eller ålagts att erlægga.

Med minderårigt barn avses i denna lag person som icke fyllt 18 år.
7 §.

Annan socialhjälp än anstaltsvård skall lämnas av den kommun, där den hjälpbehövande vistas.

Skyldig att lämna socialhjälp i form av anstaltsvård är den kommun, där den hjälpbehövande har i lagen om befolkningsböcker (FFS 141/69) avsedd hemort, och, om denne icke har sådan hemort i Finland, den kommun där han vistas.

Är hjälpbehövandes behov av anstaltsvård så brådskande, att den kommun, där vårdtagaren har sin i 2 mom. avsedda hemort, icke är i tillfälle att ordna sådan vård eller kan den hjälpbehövandes ifrågavarande hemort icke omedelbart utrönas, skall den kommun, där den hjälpbehövande härvid vistas, lämna socialhjälp i form av anstaltsvård, tills vederbörande kommun kan ordna behörig vård.

Uppstår meningsskiljaktighet om på vilken kommun det ankommer att lämna socialhjälp, avgöres saken på socialnämndens eller den hjälpsökandes framställning av länsstyrelsen. Ärendet skall i länsstyrelsen behandlas i brådskande ordning.

8 §.

Den som är i behov av socialvård må anmäla därom hos vederbörande socialnämnd, ordföranden eller annan medlem i nämnden eller den tjänsteinnehavare som har till uppgift att mottaga dylika anmälningar. Anmälan må för hjälpbehövandes räkning göras även av annan.

Erhåller medlem eller adjungerad medlem av socialnämnden, tjänsteinnehavare eller arbetstagare vid socialnämnden, hälsovårdsnämnden underlydande tjänsteinnehavare, läkare, lärare, tjänsteinnehavare i församling eller vid register eller polismyndighet vetskap om, att person som vistas i kommunen är i behov av socialhjälp, skall han därom underrätta socialnämnden.

24 §.

Kommun skall i mån av behov för nedan i 25 § avsedda vårdtagare ha en arbetsinrättning eller andel i sådan.

25 §.

Person i behov av anstaltsvård må, om det icke anses möjligt eller lämpligt att placera eller hålla honom i kommunalhem eller annan i 18 §

avsedd vårdanstalt, intagas i arbetsinrättning, om honom där kan beredas ändamålsenlig vård. Den som är i behov av specialvård må likväl icke intagas eller hållas i arbetsinrättning.

Om vårdtagares placering i arbetsinrättning besluter socialnämnden, ifall vederbörande skriftligen lämnat sitt samtycke till att bli intagen i sådan inrättning. Även mot sin vilja må vårdtagare placeras i arbetsinrättning, om det är nödvändigt till förhindrande av en för hans hälsa farlig utveckling eller för att han är farlig och icke kan anpassa sig till vården i annan anstalt. Om hans placering i arbetsinrättning besluter härvid länsstyrelsen på framställning av socialnämnden, sedan vederbörande beretts tillfälle att bli hörd i saken.

Den som samtyckt till att bli intagen i arbetsinrättning må under en tid av en månad kvarhållas där även mot sin senare uttryckta vilja. Längre tid må understödstagare hållas i arbetsinrättning endast med sitt samtycke, dock högst så länge vårdbehovet består.

Med stöd av länsstyrelsens beslut må vårdtagare kvarhållas i arbetsinrättning sammanlagt en tid av högst sex månader i en eller flera repriser. Beslut om utskrivning från arbetsinrättning fattas före sagda tids utgång av inrättningens direktion på framställning av föreståndaren, sedan socialnämnden hörts i saken. Om återinsättande av understödstagare i arbetsinrättning besluter socialnämnden.

4 kap.

Ersättning för socialhjälp.

28 §.

Hos socialhjälpstagare eller hos gentemot denne försörjningspliktig må ersättning för kostnaderna för lämnad socialhjälp icke indrivas, såvida icke i detta kapitel annorlunda stadgas.

29 §.

Då socialnämnd fattar beslut om att bevilja i 1 eller 2 § avsedd socialhjälp, må den samtidigt bestämma, att kostnaderna för socialhjälp eller någon del av dem skall ersättas

1) av socialhjälpstagaren, om han har inkomster eller andra tillgångar eller äger rätt till förmån, som tryggar hans utkomst, men dessa tillgångar eller förmåner icke stå till hans förfogande eller av annat skäl icke kunna användas av honom då socialhjälp lämnas;

2) av socialhjälpstagaren eller av gentemot denne försörjningspliktig, om behovet av socialhjälp förorsakats av att hjälptagaren eller den försörjningspliktige uppsåtligen försummat sin försörjningsplikt som han hade kunnat fullgöra; samt

3) av socialhjälpstagaren, om socialhjälp lämnats till följd av

deltagande i strejk, likväl endast i fråga om socialhjälp som erlagts åt den som själv deltagit i strejken.

30 §.

Har det, sedan socialhjälp lämnats, framgått, att beviljandet därav grundat sig på vilseledande uppgifter av den som fått hjälpen, av dennes make eller barn eller av gentemot dem försörjningspliktig, må socialnämnden av den som fått hjälpen eller av försörjningspliktig kräva ersättning för av hjälpen förorsakade kostnader.

30a §.

Förutsättning för indrivning av ersättning som avses i 29 och 30 §§ är, att den ersättningsskyldige, då beslut i saken fattas, har eller äger rätt att senare erhålla sådan inkomst eller förmögenhet, ur vilken ersättningen kan indrivas utan äventyrande av den ersättningsskyldiges utkomst eller sådan persons försörjning och vård, varom den ersättningsskyldige enligt 3 § är pliktig att draga försorg.

Socialnämnden må likväl avstå från att indriva ersättning för av densamma lämnad socialhjälp, om skäl därtill anses föreligga.

30b §.

Under ersättningsskyldigs livstid må ej hans bostad, erforderligt bostadslösöre eller nödiga arbetsredskap mot hans vilja användas för bestridande av kostnaderna för socialhjälp eller ersättande av kostnaderna härför.

Ersättning för socialhjälpkostnader må icke ens efter den ersättningsskyldiges död uttagas ur i 1 mom. avsedd egendom, om denna anses nödvändig för sådan persons utkomst, om vars försörjning och vård den ersättningsskyldige enligt 3 § var pliktig att draga försorg.

31 §.

I ersättning för lämnad socialhjälp må med stöd av 29 och 30 §§ indrivas högst det belopp, vartill de kostnader kommunen haft för hjälpen skäligen kunna uppskattas.

37 §.

Socialhjälp anses lämnad, då hjälptagaren blivit delaktig därav.

Ha flera blivit delaktiga av samma socialhjälp, anses denna fördela sig mellan dem enligt huvudtal, såframt ej omständigheterna annat visa.

38 §.

Ansökan om i 29 och 30 §§ avsedd ersättning skall göras hos länsstyrelsen. Till ansökan skola fogas i 9 § 1 mom. avsedd redogörelse, utdrag ur i 9 § 3 mom. avsett protokoll samt utredning om socialhjälpens art, kostnaderna därför och andra nödigbefunna omständigheter.

Yrkande om ersättning för socialhjälp skall i fall som avses i 29 § anhängiggöras inom tre år från det socialhjälpen lämnades eller, om kostnaderna därför icke under sagda tid kunnat utredas, inom kalenderåret efter det då kostnaderna erlades, vid äventyr att rätten till ersättning är förverkad i fråga om den socialhjälp, som den ersättningsskyldige icke samtyckt till att ersätta. I övriga fall skall iakttagas vad allmänt gäller om preskription av fordran.

40 §.

För kostnaderna för given anstaltsvård och för sändande av understödstagare till hemkommunen äger vederbörandes vistelsekommun rätt att erhålla ersättning av den kommun, som det enligt 7 § 2 mom. skulle ha ålegat att lämna socialhjälpen. Av synnerligen vägande skäl må beloppet av ersättningen likväl skäligen jämkas.

Förutsättning för att kommun skall erhålla i 1 mom. avsedd ersättning är, att den socialnämnd, som lämnat socialhjälpen, ofördröjligen och senast den sextionde dagen från det beslutet om lämnande av anstaltsvård fattades skriftligen meddelat sina åtgärder till den socialnämnd, på vilken det enligt 7 § 2 mom. skulle ha ankommit att lämna hjälpen. Göres ej meddelande inom nämnda tid, går kommunen förlustig sin rätt att erhålla ersättning för socialhjälp, som den lämnat innan meddelandet gjordes. Har sådant meddelande befordrats med posten, anses socialnämnden, om ej annat visas, ha gjort det den sjunde dagen från det meddelandet postades under nämndens adress.

I 1 mom. avsedda ersättningsärenden avgöras av länsstyrelsen.

5 kap.

Landskapets andel.

43 §.

Landskapet deltagar i enlighet med vad nedan stadgas, i bestridandet av de utgifter för socialhjälp och barnskydd, som kommunerna årligen ha att svara för.

44 §.

Såsom i 43 § avsedd landskapsandel erlägger landskapsstyrelsen till kommunerna för varje kalenderår före utgången av följande år sammanlagt tre procent av de utgifter landskapets kommuner året före ovan avsett kalenderår enligt den officiella socialvårdsstatistiken haft för socialhjälp och barnskydd, efter avdrag av beloppet av inkomsterna enligt motsvarande statistik.

Angående de utgifter som ingå i 1 mom. avsedd statistik, och de avdragbara inkomster, som skola beaktas vid bestämmandet av landskapets andel, gäller vad därom är stadgat i riket.

lig störning, äger föreståndaren rätt att, i enlighet med vad i reglementet för anstalten närmare föreskrives, hålla honom isolerad högst ett dygn.

Fortfar vårdtagare, oaktat i 1 mom. avsedda åtgärder, att bryta mot ordningen i anstalten eller är han eljest oförmögen att anpassa sig till vården i anstalten, må socialnämnden på framställning av anstaltens direktions beslut om hans avlägsnande ur anstalten, varvid vården av honom bör ordnas på i 25 § avsett eller annat ändamålsenligt sätt.

56 §.

I beslut, som kommunalhems eller annan i 18 § avsedd vårdanstalts eller arbetsinrättnings föreståndare eller direktions fattat i disciplinärt ärende eller i ärende angående i arbetsinrättning intagen persons lön eller permission, må ändring icke sökas. Ej heller må ändring sökas i socialnämndens beslut i disciplinärt ärende.

Länsstyrelses beslut angående lämnande eller förvägrande av socialhjälp, formen därför eller dess belopp må icke överklagas genom besvär.

I landskapsstyrelsens beslut i ärende som avses i 27 § samt i 44 och 59 §§ må ändring icke sökas medelst besvär.

56a §.

Hos högsta förvaltningsdomstolen må besvär ej anföras över länsstyrelses beslut i ärende som avses i 40 §, såframt icke vederbörande meddelas nedan i denna paragraf stadgat besvärstillstånd.

Besvärstillstånd sökes hos högsta förvaltningsdomstolen.

Tillstånd må beviljas endast om det för lagens tillämpning i andra liknande fall eller för enhetlig rättspraxis är av vikt, att målet drages under högsta förvaltningsdomstolens prövning.

57 §.

Anföras besvär över länsstyrelses beslut hos högsta förvaltningsdomstolen, må besvärshandlingarna jämte bilagor jämväl tillställas länsstyrelsen för vidarebefordran till högsta förvaltningsdomstolen.

Angående i 56a § avsett besvärstillstånd gäller vad därom är stadgat i rikets lag om ändringssökande i förvaltningsärenden (FFS 154/50). Då tillstånd att anföras besvär över länsstyrelses beslut sökes, får tillståndsansökningen tillställas även länsstyrelsen.

59 §.

Privata och av församlingar upprätthållna ålderdomshem och med dem jämförliga anstalter stå under landskapsstyrelsens och de för socialvården tillsatta inspektionsmyndigheternas tillsyn. För plan angående grundande eller ändring av anstalt samt för ritningar och reglemente skall, innan anstaltens verksamhet begynner, landskapsstyrelsens godkännande utverkas.

I 1 mom. avsedd anstalt må icke tagas i bruk, förrän distriktsinspektören för socialvården godkänt den för dess ändamål, och om inledandet av verksamheten skall inom en månad därefter anmälan göras hos socialnämnden i den kommun, där anstalten är belägen.

Ha beträffande anstalts byggnader eller i dess verksamhet missförhållanden observerats, som utgöra hinder för anstaltens ändamålsenliga verksamhet, och ha dessa icke avhjälppts inom föreskriven tid, äger landskapsstyrelsen rätt att förordna, att anstalten skall hållas stängd tills missförhållandena avhjälppts.

60 §.

I anläggningskostnaderna för sådan arbetsinrättning som av social- och hälsovårdsministeriet prövas av behovet påkallad och vars anläggningsplan godkänts av socialstyrelsen, deltagar landskapet med hälften av de nödiga verkliga kostnaderna. Närmare föreskrifter om statsunderstödet utfärdas genom förordning.

61 §.

Till kommun erlägges av landskapets ordinarie medel och i enlighet med grunder, som fastställas av landskapsstyrelsen, minst hälften av kostnaderna för socialhjälp som lämnats personer, tillhörande zigenarbefolkningen. Föreskrifter om hur ersättning sökes och utbetalas meddelas vid behov av landskapsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1971.

På fattigvård, som givits år 1956 eller därförinnan, och på socialhjälp, som lämnats före denna lags ikraftträdande, tillämpas tidigare gällande stadganden likväl så, att ersättning för socialhjälpkostnader icke längre kan bestämmas att utgå i form av arbete i arbetsinrättning och att denna lags 30b §, då lagen träder i kraft, blir tillämplig även i dessa ärenden samt att till kommun icke längre för år 1970 erlägges sådant statsbidrag, som avses i 43 och 45-48 §§ lagen om socialhjälp, i den lydelse dessa lagrum hade före denna lags ikraftträdande.

Vid tillämpningen av lagen om tryggande av underhållsbidrag åt barn i vissa fall (FFS 432/65) iakttages likväl vad i 40, 41 och 42 §§ samt 55 § 5 mom. lagen om socialhjälp, i den lydelse dessa lagrum hade före denna lags ikraftträdande, är stadgat om betalning av underhållsbidrag genom arbete och om hållande av försörjningspliktig i arbetsanstalt samt om hans rättigheter och skyldigheter där.

I 44 § avsedd landskapsandel erlägges till kommunerna första gången

för år 1970.

Den som vid denna lags ikraftträdande åtnjuter socialhjälp i form av vård i anstalt för sinnessjuka, befrias från socialnämndens förmynderskap i enlighet med vad därom i riket är stadgat. Angående förmynderskapets upphörande skall socialnämnden utan dröjsmål göra anmälan till vederbörande domstol och förmyndarnämnd. Anmälan till domstolen må på landet även göras till häradshövdingen och i stad till rådstuvurättens arkiv.

Angående frigivning av den som vid denna lags ikraftträdande är intagen i arbetsinrättning gäller vad därom är stadgat i riket.

Mariehamn, den 9 oktober 1970

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Martin Isaksson

Lagberedningssekreterare

Sune Carlsson.